

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ

На I редовној седници Наставно-научног већа Филозофског факултета Универзитета у Београду, одржаној 05.11.2015. године, изабрани смо у комисију за оцену и одбрану докторске дисертације кандидаткиње Анђелке Мирков, дипломираног социолога, под насловом *Социјална одрживост града пред изазовима неолиберализма: анализа значаја урбаних суседстава*. Након читања и анализе предате докторске дисертације, подносимо Већу следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Анђелка Ж. Мирков је рођена 21.07.1982. године у Београду, где је завршила основну школу и гимназију као носилац дипломе „Вук Караџић“. У Истраживачкој станици Петница је похађала семинаре за средњошколце и студенте и тада је објавила први научни рад.

Студије социологије на Филозофском факултету Универзитета у Београду завршила је 2006. године, одбраном дипломског рада на тему *Вртни градови Ебenezера Хауарда*, чиме је стекла стручни назив дипломирани социолог (еквивалентно стручном називу мастер социолог).

Као студенткиња Докторских студија социологије на Филозофском факултету Универзитета у Београду добила је стипендију Министарства науке Републике Србије у периоду од 2008. до 2012. године, те је у статусу истраживача-докторанда распоређена на пројекту *Друштвени актери и друштвене промене у Србији 1990–2010. године*, а затим на пројекту *Изазови нове друштвене интеграције у Србији: концепти и актери* у Институту за социолошка истраживања Филозофског факултета у Београду. Од 2012. године је запослена у звању истраживач-сарадник на Филозофском факултету у Београду, успешно обављајући координаторске и аналитичке послове у оквиру поменутог пројекта Института за социолошка истраживања. За време докторских студија ангажована је у реализацији наставе на Одељењу за социологију, посебно на предметима Социологија насеља – социологија града и Социологија окружења.

Анђелка Мирков је објавила већи број радова из области социологије града и сродних социолошких дисциплина, међу којима су три научна рада у часописима категорије М24, пет рецензираних прилога у монографијама националног значаја, три саопштења са међународних скупова и приказ у врхунском међународном часопису.

На основу поднетог образложења предлога теме докторске дисертације, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је, након добијања сагласности Универзитета, на својој V редовној седници, одржаној 20.05.2010. године, донело одлуку којом је докторанткињи Анђелки Мирков одобрена израда докторске дисертације на тему *Социјална одрживост града пред изазовима неолиберализма: анализа значаја урбаних суседстава*.

Завршена докторска дисертација има 254 стране са литературом и прилозима, односно 202 стране основног текста. Дисертација се састоји од шест поглавља, укључујући уводно и закључно, а остала поглавља су подељена на више потпоглавља, што раду даје потребну садржинску развијеност с обзиром на сложеност одабране теме. У дисертацији је коришћена обимна библиографска грађа која броји 316 јединица литературе, од чега је 266 на енглеском језику.

2. Предмет и циљеви дисертације

Докторска дисертација кандидаткиње Анђелке Мирков се бави темом социјално одрживог урбаног развоја кроз проблеме квалитета живота у суседствима. Анализа је вођена концептом социјалне одрживости, који, иако повезан са осталим аспектима ширег појма одрживости града, тек самостално пружа ваљану основу за разумевање социо-просторних неједнакости у граду. Одабрани фокус анализе на урбаним суседствима мотивисан је чињеницом да се управо на том нивоу могу идентификовати конкретни проблеми социјалне одрживости савремених градова, а самим тим и препознати потенцијали за њено подстицање. *Циљ* докторске дисертације је, најпре, да се систематизују идеје и концепти који одређују садржај појма социјалне одрживости града уопште, и посебно на нивоу урбаних суседстава. Потом, циљ дисертације је анализа социо-просторних неједнакости у граду, као средишњег значења појма социјалне одрживости, у контексту промена урбане политике под утицајем неолибералних стремљења. Тако одређени предмет и циљ дисертације, поред сазнајног, имају и практични значај, јер анализа обухвата и разматрање начина на који се препреке остварењу одрживих градова/суседстава могу превазилазити, како у академској литератури тако и у стратешким развојним документима. Анализа стратешких докумената има за циљ и да покаже у којој мери се она руководе теоријски релевантним аспектима концепта социјалне одрживости града, с једне стране, односно идеолошким интерпретацијама овог појма, с друге стране.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Основна хипотеза у овој дисертацији јесте да је сам приступ неолибералне урбане политике такав да производи фрагментацију градског простора и дезинтегрисаност његових саставних делова (урбаних суседстава која поседују неуједначене развојне потенцијале), што има негативне последице на социјалну одрживост града. Ова хипотеза је потврђена анализом различитих димензија

социјалне одрживости града на нивоу урбаних суседстава, пре свега оних која трпе највеће промене под утицајем неолибералне урбане политике, а то су центрификована суседства, ограђене заједнице, гетоизирана суседства и етничке енклаве.

Изведена хипотеза дисертације јесте да се потенцијали за постизање социјалне одрживости града налазе у синергијском деловању државе, цивилног сектора и становника урбаних суседстава, што начелно није супротно принципима урбане политике у неолибералном контексту, али се релативно ретко постиже на практичном нивоу. Анализом домена активности поменутих актера и примерима позитивне праксе ова хипотеза је делимично потврђена.

4. Кратак опис садржаја дисертације

Садржај рада изложен је у шест поглавља. У првом, уводном поглављу одређују се предмет и циљ истраживања, као и просторни обухват анализе, који се односи преваходно на земље у којима је урбана политика најближа неолибералном идеалном типу (Уједињено Краљевство и Сједињене Америчке Државе). Но, у циљу праћења контекстуалних варијација одабраног предмета анализе, просторни оквир је условно проширен на европске земље, које су изложене англо-америчком утицају и у значајној мери следе неолибералне принципе, истовремено задржавајући специфичности, засноване или на искуству јаких социјалних режима или на искуству социјалистичког развоја, из претходног периода.

Друго поглавље се бави детаљном анализом кључних концепата: идејом одрживог града, концептом социјалне одрживости града, појмом урбаног суседства и сродним појмовима, као и феноменом неолиберализма и принципа неолибералне урбане политике. Сложеност наведених концепата захтевала је прецизну анализу, указивање на вишезначна тумачења и неопходност конзистентног дефинисања како би се дошло до кохерентнијег односа различитих димензија појма социјалне одрживости града, односно суседства. На основу темељно спроведене концептуалне анализе изведене су кључне димензије социјалне одрживости суседства и њихови индикатори: од карактеристика становања (власнички статус, стандард и др.), социјалне структуре становништва, неформалних друштвених веза унутар и изван суседства, друштвене укључености становника у шири друштвени систем, до безбедности у суседству. Тиме је развијена појмовна матрица као адекватан методолошки инструмент анализе ефеката неолибералне урбане политике на социјалну одрживост града у одабраним типовима резиденцијалних подручја (центрификована суседства, ограђене заједнице, гетоизирана суседства и етничке енклаве), чему је посвећено треће поглавље. Анализом се показују негативни ефекти на свим посматраним димензијама, односно у свим посматраним резиденцијалним подручјима, посебно имајући у виду процесе урбане обнове, приватизације простора, продубљивања сиромаштва и комерцијализације градског простора.

Четврто поглавље истражује потенцијале за постизање социјалне одрживости града пред изазовима неолиберализма, а организовано је у три подцелине, у складу са кључним актером који је предмет анализе: државна интервенција у резиденцијалној сфери (у зависности од степена декомодификације система социјалне заштите); значај цивилног сектора у урбаним режимима; квалитет друштвених односа на нивоу урбаних суседстава. Наглашено је да држава треба и може и у условима тржишне регулације становања допринети решавању социјалних проблема, а истакнути су и примери у којима актери цивилног сектора, односно непосредни становници, делају у правцу социјалне одрживости града, премда у отежаним околностима неолибералне урбане политике. Пето поглавље насловљено „Анализа стратешког приступа остваривању концепта социјалне одрживости града са нагласком на значају урбаних суседстава“ употпуњује проучавање социјалне одрживости града анализом стратешких докумената истакнутих наднационалних организација – Уједињених нација и Европске уније. На основу квантитативне и квалитативне анализе садржаја одабраних докумената, указује се на већу учесталост јављања економске у односу на социјалну димензију одрживости, те на честу употребу неолибералне реторике и наглашавање економске условљености решавања социјалних проблема у граду, што води ка закључку да је стратешко размишљање о социјалној одрживости града под великим утицајем неолибералне идеологије.

У последњем, закључном поглављу кандидаткиња сумира налазе свог истраживања на концептуалном, феноменолошком и стратешком плану и истиче: „На *концептуалном плану*, осећају се последице вишедеценијског занемаривања и вредносно обојеног тумачења социјалне одрживости града под утицајем неолибералне идеологије, што отежава аналитично, систематично и критичко разматрање друштвене стварности у савременим градовима. На *феноменолошком плану*, уочено је да под утицајем неолибералне урбане политике заиста долази до значајног преобликовања социјалног карактера урбаних суседстава, чиме се нарушава социјална одрживост града као целине, те је неопходно планирање и усмеравање урбаног развоја у складу са социјалним принципима. На *стратешком плану*, приметна је натурализација неолибералних принципа и нагласак на економској условљености решавања социјалних проблема савремених градова, што указује на неопходност појмовне утемељености и кохерентности концепта социјалне одрживости града како би његова примена била адекватна.“

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Остварени резултати истраживања засновани су на темељној концептуалној и контекстуалној анализи одабраног предмета кроз релевантне библиографске изворе. Научни допринос дисертације налази се у фокусу анализе на социјалну димензију одрживости, која се у литератури о одрживом развоју градова у великој мери запоставља и подређује циљевима еколошке и економске одрживости, као и на социјалну одрживост суседстава, такође недовољно критички разматрану претпоставку социјалне одрживости градова. Скрупулозна анализа релевантних

појмова понудила је неопходно концептуално рашчлањивање димензија социјалне одрживости града, а на методолошком плану је омогућила адекватну појмовну матрицу као инструмент анализе применљиве на нивоу конкретних суседстава. У том смислу, докторска дисертација Анђелке Мирков нуди научно компетентно читање феномена социјалне одрживости града на различитим нивоима: концептуалном, методолошком, емпиријском, стратешком. Отуда се остварени резултати могу сматрати добром полазном основом даљих истраживања социјалне одрживости градова у различитим доменима, како академском тако и у домену практичне политике.

6. Закључак

Дисертација је у свему урађена према одобреној пријави и испуњава све формалне, садржинске и квалитативне услове постављене нормативним актима и академским обичајима Филозофског факултета и Универзитета у Београду. Кандидаткиња Анђелка Мирков је показала квалификованост за самосталан научни рад, а својом дисертацијом је пружила оригиналан допринос научној мисли из области социологије, а посебно социологије града.

У складу са анализом у овом извештају, дајемо позитивну оцену и сматрамо да су се стекли сви услови да кандидаткиња Анђелка Мирков приступи усменој одбрани своје докторске дисертације.

Стога Комисија предлаже Наставно-научном већу да одобри јавну одбрану докторске дисертације под насловом *Социјална одрживост града пред изазовима неолиберализма: анализа значаја урбаних суседстава* кандидаткиње Анђелке Мирков.

У Београду, 18. 11. 2015.

Чланови Комисије:

др Мина Петровић, редовна професорка
(менторка), Универзитет у Београду,
Филозофски факултет

др Душан Мојић, ванредни професор,
Универзитет у Београду, Филозофски
факултет

др Сретен Вујовић, редовни професор
Универзитета у Београду, у пензији